

ו' באלול תש"ף, 26.8.2020

גיליון מס' 724

פרשת כי תצא

מחיית עמלק – מתי, באילו תנאים ומדוע?

מאת מורדי שבט, ראש צורים

בסוף פרשת כי תצא אנו קוראים זכור את אשור-עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים. אשר קרף בדרך ויזגב בך כל-הנחשלים אחריו ואתה עני ונגע ולא ירא, א-להים. והיה בהניח ה' א-להיך לך מכל איביך מסביב בארץ אשר ה' א-להיך נתן לך נחלה לרשתה תמחה את-זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח. (דברים כה – יז)

1. זמן - מתי ובאילו תנאים חלה מצוות מחיית עמלק?

מהמילים "בהניח ה' א-להיך לך מכל איביך מסביב", נראה שרק לאחר גמר הכיבוש והמלחמות חלה המצווה, כלומר שזו מצווה נפרדת ממצוות כיבוש הארץ. מעניין לציין שבדומה לכך, גם בניית בית המקדש תלויה בזמן של "והניח". ועברתם, את-הירדן, וישבתם בארץ, אשר-ה' א-להיכם מנחיל אתכם; והניח לכם מכל - איביכם מסביב, וישבתם בטח. והיה המקום, אשר-יבחר ה' א-להיכם בו לשכן שמו שם--שמה תביאו, את כל-אשר אנכי מצוה אתכם..." (דברים יב יא).

אכן חז"ל חיברו בין שתי מצוות אלו של מחיית עמלק ובניין בית המקדש, לבין מצווה שלישית של המלכת מלך, שקראנו עליו שבוע שעבר, בפרשת שופטים.

בסנהדרין כ' כתוב:

"תניא רבי יוסי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה, ואיני יודע איזה מהן תחילה? כשהוא אומר (שמות יז, טז) כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק הוי אומר להעמיד להם מלך תחילה ואין כסא אלא מלך שנאמר (דברי הימים א כט) וישב שלמה על כסא ה' למלך ועדיין איני יודע אם לבנות להם בית הבחירה תחלה או להכרית זרעו של עמלק תחלה? כשהוא אומר (דברים יב) והניח לכם מכל אויביכם וגו' והיה המקום אשר יבחר ה' וגו' הוי אומר להכרית זרעו של עמלק תחלה וכן בדוד הוא אומר (שמואל ב, ז) ויהי כי ישב המלך דוד בביתו וה' הניח לו מסביב וכתוב (שמואל ב ז) ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים וגו'".

כלומר שסדר הדברים הוא תחילה המלכת מלך¹, אחר כך מלחמת מחיית עמלק, ולבסוף, בניין בית המקדש.

2. משמעויות – למה נדחה קיום המצווה של מחיית עמלק עד לאחר הכיבוש והמלחמות ולמה הזעם הא-לוהי על

עמלק? מה הופך אותם לגרועים שבאויבים?

¹ לפי דעה זו, המלכת מלך היא חובה, ולא רשות. נושא זה הוא מחלוקת גדולה בין הפרשנים הראשונים

ניתן למצוא כמה סיבות לזעם הא-לוהי על עמלק וסיבות לדרישה לנצור זעם זו לדורות:

א. במדרש תנחומא כי תצא ט' כתוב: - "ורבנן אמרי "קָרַךְ" היקרך לפני אחרים. אמר רבי חוניא משל למה הדבר דומה. לאמבטי רותחת שלא היתה בריה יכולה לירד בתוכה בא בן בליעל אחד וקפץ לתוכה אף על פי שנכוה הקירה לפני אחרים. אף כאן כיון שיצאו ישראל ממצרים הקדוש ברוך הוא קרע הים לפניהם ונשתקעו המצרים לתוכו. נפל פחדן על כל האומות שנאמר אז נבהלו אלופי אדום וגו' (כיון שבא עמלק ונזדווג להם אף על פי שנטל את שלו מתחת ידן הקירו לפני אומות העולם".

לאחר המורא הגדול שנפל על האומות בחציית ים סוף, נפרצה כאן דרך חדשה וכואבת. נראה שהחטא הגדול של עמלק הוא בהפיכת פחד האומות על פיהו, והתווית דרך חדשה לאומות האחרות - אפשר לפתוח במלחמה מול בני ישראל.

ב. "בדרך בצאתכם ממצרים." הוא ציון מהותי יותר מאשר שעה ומקום גיאוגרפי. הוא מציין יציאת מצרים כחלק מייעודם של ישראל בדרך לקבלת תורה ומצוות, הקמת המשכן ובדרך לארץ ישראל. זהו התקופה המכוננת של עם ישראל בדרך המיוחדת וייחודית שלהם. זהו המשך ומימוש הברית שכרת עם אבותינו.

שנות ה"דרך" במדבר הן שהביאו לעם ישראל מצוות שנועדו להנציח בזיכרון העם לקחים ואירועים שונים, וכן את יחסינו לעמים שונים. תקיפת עמלק את ישראל היא בעצם ביטוי לתקיפת הדרך המיוחדת שהותוותה לעם ישראל, דריסת ייעודם של ישראל, שיצאו ממצרים כדי לקבל תורה, להיכנס לארץ, ולהקים ממלכת כהנים וגוי קדוש. המצווה למחות את זכר עמלק אינה מבטאת את זעמו של הקב"ה, אלא מצווה אותנו לזכור את הייעוד שלנו - לשם מה יצאנו ממצרים.

מרדכי (מורדי) שבט גר בראש צורים עם אישתו אלונה ואב להמשה ילדים וסב לשישה נכדים. בעל הסמכה לרבנות ותואר ראשון במינהל עסקים.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני יש לשלוח הודעה אל webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים יש לשלוח אל amudim@kdati.org.il